

Znaczenie Biblii w religii, nauce i kulturze

- Wprowadzenie
- Przeczytaj
- Schemat
- Sprawdź się
- Dla nauczyciela

Bibliografia:

- Źródło: Anna Kamieńska, *Książka nad książkami*, Warszawa 2000, s. 8–9.
- Źródło: Roman Brandstaetter, *Biblio, ojczyzno moja...*, [w:] tegoż, *Krąg biblijny*, Warszawa 1981, s. 396–398.
- Źródło: *Mt 22, 37-39*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 1149.
- Źródło: Henri Daniel-Rops, *Życie codzienne w Palestynie w czasach Chrystusa*, tłum. J. Lasocka, Warszawa 1994, s. 255.
- Źródło: Dante Alighieri, *Boska komedia*, tłum. E. Porębowicz, Warszawa 1959, s. 265.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *Księgi pielgrzymstwa polskiego*, [w:] tegoż, *Dzieła poetyckie*, t. 2, Warszawa 1983, s. 222.
- Źródło: Norbert Max Wildiers, *Obraz świata a teologia od średniowiecza do dzisiaj*, tłum. J. Doktor, Warszawa 1985, s. 225.
- Źródło: Jan Paweł II, *Encyklika Fides et ratio*, Poznań 1988, s. 28–120.
- Źródło: Roman Brandstaetter, *Hymn do Biblii*, [w:] tegoż, *Krąg biblijny*, Warszawa 1981, s. 219–221.
- Źródło: Michał Heller, *Nauka i Teologia – niekoniecznie tylko na jednej planecie*, Kraków 2019, s. 57–60.
- Źródło: *Mt 11, 15-19*, [w:] *Biblia Tysiąclecia Online*, Poznań 2003.
- Źródło: *J 19, 25-35*, [w:] *Biblia Tysiąclecia Online*, Poznań 2003.
- Źródło: *Mt 27, 57-61*, [w:] *Biblia Tysiąclecia Online*, Poznań 2003.
- Źródło: *Łk 24, 13-32*, [w:] *Biblia Tysiąclecia Online*, Poznań 2003.
- Źródło: *Łk 2, 1-16*, [w:] *Biblia Tysiąclecia Online*, Poznań 2003.
- Źródło: *J 13, 21-30*, [w:] *Biblia Tysiąclecia Online*, Poznań 2003.
- Źródło: *Łk 1, 26-38*, [w:] *Biblia Tysiąclecia Online*, Poznań 2003.

((Roman Brandstaetter

Biblio, ojczyzno moja...

[fragment]

Biblio, ojczyzno moja,
Biblio, moja ziemio polska,
Galilejska
I franciszkańska
[...]

Źródło: Roman Brandstaetter, *Biblio, ojczyzno moja...*, [w:] tegoż, *Krąg biblijny*, Warszawa 1981, s. 396–398.

Jakie jest kulturowe znaczenie Biblii – świętej księgi, uznawanej przez Żydów i chrześcijan za natchnioną przez Boga?

Biblia bywa nazywana „Księgą nad księgami”. To nie tylko dzieło religijne, ale też bardzo istotny składnik światowego dziedzictwa kulturowego. Wpływ Biblii można dostrzec w wielu dziedzinach nauki, sztuki, literatury. Jest ona również źródłem zasad moralnych obowiązujących dzisiaj.

Twoje cele

- Porównasz postrzeganie świata przez twórców Biblii oraz współczesnych nam ludzi.
- Omówisz znaczenie Biblii w religii, nauce i kulturze.
- Wyjaśnisz wpływ Biblii na różne dziedziny życia.

Przeczytaj

Święta księga judaizmu i chrześcijaństwa

Biblia to święta księga dwóch religii: judaizmu oraz chrześcijaństwa. Wprawdzie różne wyznania przyjmują odmienne kanony ksiąg składających się na Pismo Święte (np. wyznawcy judaizmu uważają, że tylko Stary Testament zawiera prawdę objawioną), ale ponad dwa miliardy ludzi uważa Biblię za dzieło natchnione. Pismo Święte zawiera przede wszystkim podstawową dla chrześcijan i wyznawców judaizmu prawdę: jest jeden Bóg, który stworzył świat i wciąż ingeruje w jego istnienie.

Wpływ Biblii na wyznawców judaizmu

O tym, jak ogromny był wpływ Starego Testamentu na wyznawców judaizmu, może świadczyć cytat z pracy popularnonaukowej, poświęconej życiu w Palestynie w czasach Jezusa:

((Henri Daniel-Rops

Życie codzienne w Palestynie w czasach Chrystusa

«U nas – mówi [Józef Flawiusz](#) – nie ma takiego mnóstwa ksiąg różniących się między sobą, często sprzecznych, jak u Greków. My posiadamy tylko dwadzieścia dwie Księgi, które zawierają wszystko i którym wierzymy wszyscy bez zastrzeżeń». Jest to jedna z charakterystycznych cech tego osobliwego narodu, jakim był Izrael: naród Księgi, który nie stworzył ksiąg; naród, którego całym istnieniem kieruje Pismo, ale który z pogardą odrzuca wszystko [...] co tylko jest «literaturą». Nie znajdujemy w dawnym Izraelu ani jednego przykładu księgi o tematyce świeckiej, mającej na celu jedynie rozrywkę. [...]

Co zatem czytali Żydzi? Odpowiedź jest prosta: Biblię, czyli to, co nazywamy Starym Testamentem, a także wszystko, co miało z nim bezpośredni związek.

Źródło: Henri Daniel-Rops, *Życie codzienne w Palestynie w czasach Chrystusa*, tłum. J. Lasocka, Warszawa 1994, s. 255.

Biblia w chrześcijaństwie

Poetka i pisarka Anna Kamieńska podkreśla znaczenie Pisma Świętego dla chrześcijan:

“ Anna Kamieńska

Książka nad książkami

Wielu ludzi zapytanych, jaką jedną książkę uratowaliby z pożaru lub jaką jedną książkę zabraliby ze sobą na bezludną wyspę, odpowiada: Biblię. W wielu domach książka ta leży na szczególnym miejscu, czytana jest wspólnie, a przed czytaniem z czcią całowana. W wielu krajach, w parlamentach i sądach prezydenci, sędziowie i świadkowie składają przysięgę, kładąc rękę na tej księdze, Biblii. Jest ona symbolem Prawdy i Sprawiedliwości. Dlatego przysięga na Biblię musi być dotrzymana. Biblia weszła tak głęboko w kulturę całego naszego świata, naszej cywilizacji, że trudno jest jej nie znać i nie szanować. Jej treść przenika naszą kulturę, naszą literaturę, nasze dzieła sztuki. Imiona biblijnych bohaterów są dla nas ciągle wspólnymi znakami, jak imiona rodziców i dziadków, jak nazwiska narodowych bohaterów. O tej jednej książce napisano niezliczenie wiele ksiąg tworzących całe biblioteki. W słowie: biblioteka zawarte jest to samo słowo: Biblia.

Źródło: Anna Kamieńska, *Książka nad książkami*, Warszawa 2000, s. 8-9.

Biblia a zasady moralne

Anna Kamieńska nazwała Biblię „symbolem Prawdy i Sprawiedliwości”. To wskazuje m.in. na Pismo Święte jako źródło zasad moralnych. W szczególności dotyczy to Dekalogu, który jednoznacznie wskazywał na takie wartości jak poszanowanie życia każdego człowieka. Powszechnie postrzega się dziesięć przykazań jako dokument moralny, regulujący życie społeczne poprzez zakazy dotyczące zachowań uznanych za szkodliwe. Tego, jakie postępowanie można nazwać etycznym, mówi tzw. przykazanie miłości, zawarte w Ewangelii według św. Mateusza:

“ **Mt 22, 37-39**

37 Będziesz miłował Pana Boga swego całym swoim sercem, całą swoją duszą i całym swoim umysłem. **38** To jest największe i pierwsze przykazanie. **39** Drugie podobne jest do niego: Będziesz miłował swego bliźniego jak siebie samego.

Źródło: *Mt 22, 37-39*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 1149.

Przywołane słowa nie tylko opisują człowieka jako istotę religijną, ale pośrednio zawierają przekonanie o równości wszystkich ludzi, niezależnie od płci, rasy, wieku, narodowości itd. oraz wskazuje na typ pożądanych relacji międzyludzkich.

Różnorodny wpływ Biblii na naukę i kulturę

Roli ksiąg biblijnych nie należy ograniczać wyłącznie do sfery religijnej czy teologii, bo miała ona wpływ na różne dziedziny nauki. Tłumaczyła tak ważne zagadnienia, jak budowa kosmosu czy powstanie gatunku ludzkiego. Była inspiracją dla myślicieli tworzących na jej podstawie systemy filozoficzne, w których wyjaśniano m.in. pochodzenie zła – [etyka chrześcijańska](#) ma swoje korzenie w Biblii oraz komentarzach do niej. Biblią inspirowali się również artyści, którzy w sztuce i literaturze podejmowali tematy wywodzące się ze Starego i Nowego Testamentu.

Biblia a filozofia

Pismo Święte nie jest dziełem filozoficznym, choć podejmuje kwestie, którymi interesują się przedstawiciele tej dyscypliny wiedzy – przede wszystkim problem sensu świata i życia. Stało się źródłem różnych nurtów, które zalicza się do filozofii chrześcijańskiej. Zakładają one, że objawienie prawd religijnych zawartych w Biblii stanowi niezbędną pomoc do podejmowania zagadnień filozoficznych. Dotyczyło to m.in. dwóch najważniejszych nurtów filozofii średniowiecznej, czyli [augustianizmu](#) i [tomizmu](#). Współcześnie również treść ksiąg biblijnych wpływa na kształt filozofii. Dotyczy to np. [egzystencjalizmu chrześcijańskiego](#), który uznaje, że świat jest z natury absurdalny, ale irracjonalna wiara w istnienie osobowego Boga nadaje mu sens.

Biblia a literatura i sztuka

Biblia od stuleci kształtuje wyobraźnię twórców. To bogate źródło wielowymiarowych postaci i dramatycznych wydarzeń, które po dziś dzień pozostają atrakcyjnym i aktualnym materiałem dla literatury, filmu czy teatru. Treść jej motywów, symboli i metafor ma wartość ponadczasową i uniwersalną.

Nie tylko motywy biblijne inspirują twórców. Pisarze nawiązują również do sfery formalnej i naśladują styl biblijny lub korzystają z gatunkowej różnorodności ksiąg biblijnych, pisząc np. psalmy lub przypowieści.

Fundamentalne znaczenie Biblii stało się tematem wiersza polskiego poety pochodzenia żydowskiego [Romana Brandstaettera](#). Wprawdzie w utworze *Biblio, ojczyzno moja* przedstawił on indywidualne refleksje na temat Pisma, lecz można je potraktować jako symboliczne uznanie dla znaczenia Starego i Nowego Testamentu w dziejach ludzkości:

Roman Brandstaetter

“ *Biblio, ojczyzno moja...*

[fragmenty]

Biblio, ojczyzno moja,
Biblio, moja ziemia polska,
Galilejska
I franciszkańska,
O wy, Księgi mojego dzieciństwa,
Pisane dwujęzyczną mową,
Polską hebrajszczyzną,
Hebrajską polszczyzną,
Dwumową
Świętą
I jedyną.

[...]

Wszystko jest w Tobie,
Cokolwiek przeżyłem.
Wszystko jest w Tobie,
Cokolwiek kochałem.

[...]

A ja siedzę nad Tobą,
Biblio,
I uczę się śmierci.

Może tego jednego w końcu się nauczę.

Źródło: Roman Brandstaetter, *Biblio, ojczyzno moja...*, [w:] tegoż, *Krąg biblijny*, Warszawa 1981, s. 396–398.

O wpływie Biblii na sztuki plastyczne świadczy niezwykła popularność motywów biblijnych. Poniżej zaprezentowane są przykłady pokazujące życie Jezusa Chrystusa.

Sandro Botticelli, *Mistyczne narodziny*, 1500

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

John Singleton Copley, *Narodziny*, 1776–1777

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

John Everett Millais, *Chrystus w domu rodziców*, 1850

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

El Greco, *Oczyszczenie świątyni*, ok. 1600

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Eugène Delacroix, *Chrystus na Morzu Galilejskim*, 1854

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

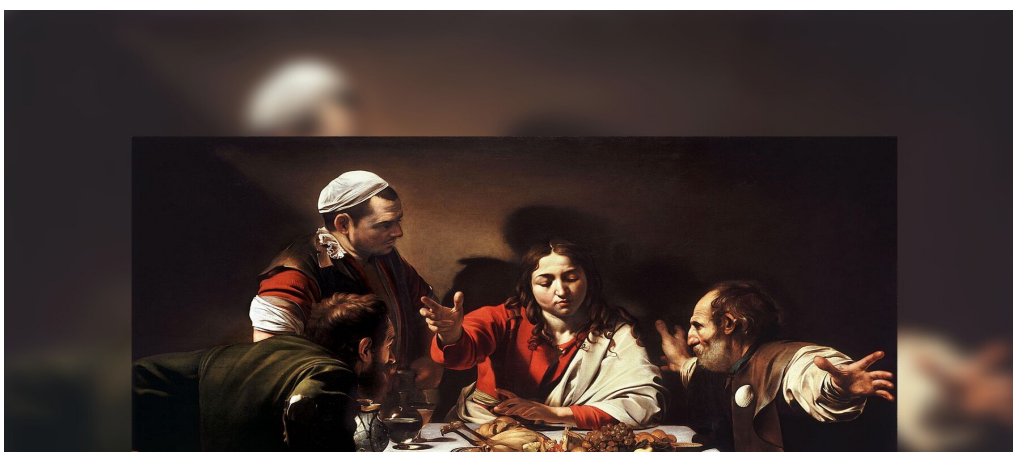
Iwan Nikolaiewicz Kramskoj, *Chrystus na pustyni*, 1872

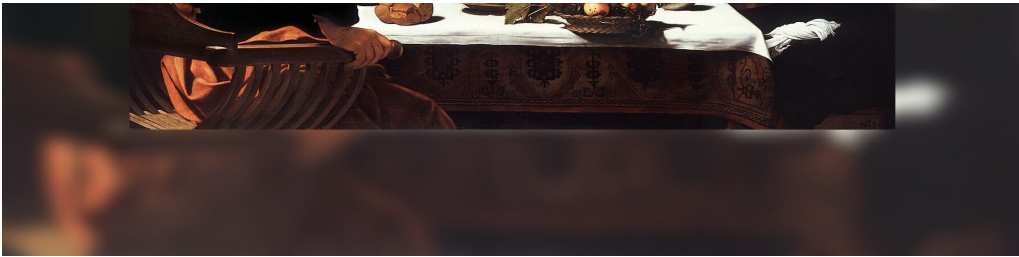
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Andrea Mantegna, *Opłakiwanie Chrystusa*, 1470-1474

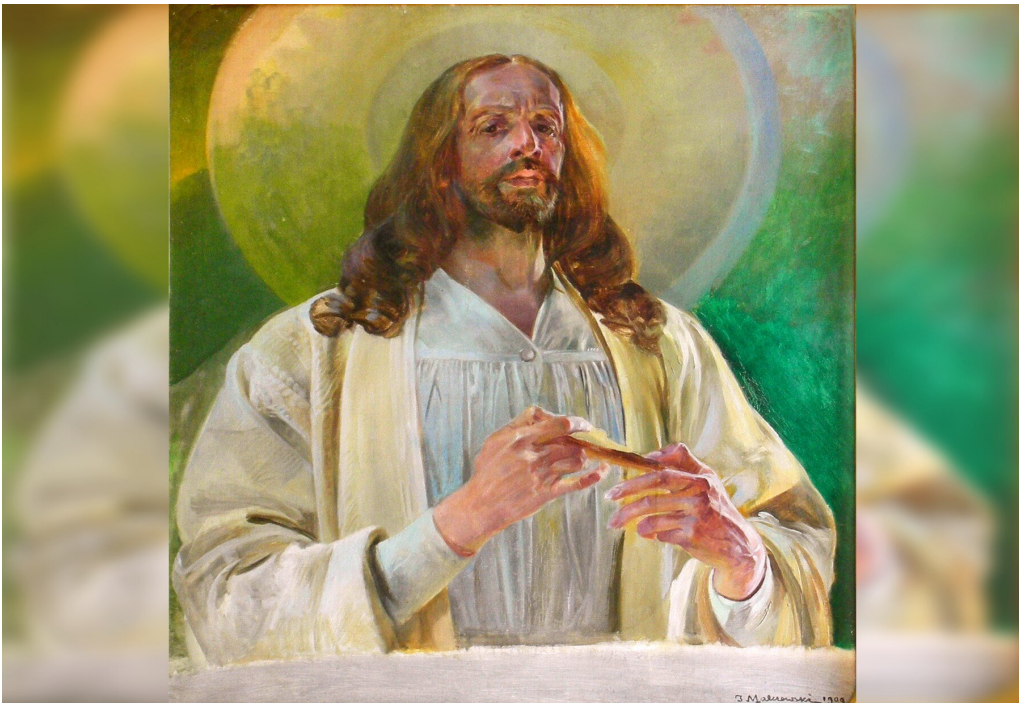
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Michelangelo Caravaggio, *Wieczerza w Emaus*, 1601-1602

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Jacek Malczewski, *Chrystus w Emaus*, 1909

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Han van Meegeren, *Uczniowie w Emaus*, 1937

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Słownik

antropologia

(gr. *anthropos* – człowiek, gr. *logos* – nauka) interdyscyplinarna dziedzina nauki zajmująca się badaniem człowieka w jego biologicznym i kulturowym wymiarze

egzystencjalizm chrześcijański

jeden z odłamów egzystencjalizmu (łac. *existere* – istnieć), czyli XX-wiecznego nurtu filozoficznego, który koncentrował się na analizowaniu człowieka z perspektywy egzystencji (istnienia); egzystencjalizm chrześcijański, w odróżnieniu od nurtu ateistycznego, zakładał, że człowiek to byt pozostający w relacji z Transcendencją, postrzeganą jako Bóg wierny i miłujący

etyka

(gr. *ethos* – zwyczaj) dział filozofii, którego przedmiotem jest badanie i tworzenie systemów myślowych będących źródłem zasad moralnych; ogół norm moralnych uznawanych przez określoną zbiorowość społeczną za punkt odniesienia dla oceny postępowania jednostek i grup; moralność

paralelizm

(gr. *parallēlismós* – zestawienie, porównanie) tożsamość lub podobieństwo kilku segmentów tekstu (np. wersów, strof, wątków itp.); paralelizm może dotyczyć treści lub formy

Schemat

Polecenie 1

Zapoznaj się ze schematem interaktywnym. Prześledź wpływ Biblii na różne dziedziny życia człowieka. Wybierz jeden z przedstawionych obszarów i zapisz przykłady do wymienionych elementów.

Biblia jako źródło

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

O czym świadczy szeroki wpływ Biblii na życie duchowe i społeczne ludzi? Zapisz swoje wnioski. Zwróć uwagę na krąg kulturowy, którego te zjawiska dotyczą.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij na podstawie tekstu Anny Kamieńskiej *Książka nad książkami*, dlaczego Biblię nazywa się *symbolem Prawdy i Sprawiedliwości*.

Ćwiczenie 3

Podaj co najmniej trzy przykłady wpływu Biblii na różne dziedziny życia.

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij, czym jest stylizacja biblijna. Omów jej przykłady w poniższych fragmentach tekstów.

” Adam Mickiewicz

Księgi pielgrzymstwa polskiego

¹ Duszą Narodu polskiego jest pielgrzymstwo polskie.

² A każdy Polak w pielgrzymstwie nie nazywa się tułaczem, bo tułacz jest człowiek błądzący bez celu;

³ Ani wygnańcem, bo wygnańcem jest człowiek wygnany wyrokiem urzędu, a Polaka nie wygnał urząd jego.

⁴ Polak w pielgrzymstwie nie ma jeszcze imienia swego, ale będzie mu to imię potem nadane, jako i wyznawcom Chrystusa imię ich potem nadane było.

Źródło: Adam Mickiewicz, *Księgi pielgrzymstwa polskiego*, [w:] tegoż, *Dzieła poetyckie*, t. 2, Warszawa 1983, s. 222.

” Dante Alighieri

Boska komedia

⁸⁵ Na ulgę hańby, która nas potyka
Widzę w Alagna wschodzącą liliją
I Chrystusowego więzy namiestnika.

⁸⁸ Widzę, powtórnie szydem go okryją,
Podadzą z żółci i octu napoje,
Między żywymi łotrami zabijają.

⁹¹ Widzę, jak nowy Piłat chuci swoje
Niesyte zwraca na nowe bezprawie

I chciwość wnosi w święcone podwoje.

Źródło: Dante Alighieri, *Boska komedia*, tłum. E. Porębowicz, Warszawa 1959, s. 265.

Ćwiczenie 5

Spośród podanych zwrotów i wyrażen wywodzących się z Biblii wybierz 5 i podaj ich przenośne znaczenie. Następnie ułóż spójny tekst, w którym zastosujesz te frazeologizmy.

- „Zakazany owoc”
- „Plagi egipskie”
- „Manna z nieba”
- „Grzech pierworodny”
- „Wieża Babel”
- „Judaszowe srebrniki”
- „Jabłko Adama”
- „Zamienić się w słup soli”
- „Alfa i omega”
- „Rzeź niewiniątek”
- „Trąba jerychońska”
- „Egipskie ciemności”
- „Korona cierniowa”
- „Niewierny Tomasz”

Ćwiczenie 6

Napisz wypowiedź argumentacyjną, w której odniesiesz się do słów Anny Kamieńskiej. Wyjaśnij, czy zgadzasz się z autorką poniższego tekstu.

” Anna Kamieńska

Książka nad książkami

Biblia weszła tak głęboko w kulturę całego naszego świata, naszej cywilizacji, że trudno jest jej nie znać i nie szanować. Jej treść przenika naszą kulturę, naszą literaturę, nasze dzieła sztuki. Imiona biblijnych bohaterów są dla nas ciągle wspólnymi znakami, jak imiona rodziców i dziadków, jak nazwiska narodowych bohaterów. O tej jednej książce napisano niezliczenie wiele ksiąg tworzących całe biblioteki. W słowie: biblioteka zawarte jest to samo słowo: Biblia.

Źródło: Anna Kamieńska, *Książka nad książkami*, Warszawa 2000, s. 8–9.

Ćwiczenie 7

Wyjaśnij, dlaczego Biblia często jest nazywana *Księgą nad księgami*.

Ćwiczenie 8

Jak rozumiesz cytat: „Biblia jest Księgą Człowieka”? Uzupełnij w tym celu mapę myśli. Swoją interpretację oprzyj na informacjach znajdujących się w schemacie interaktywnym oraz w pierwszym akapicie tekstu Michała Hellera.

- o Biblia jest Księgą Człowieka

-
-
-
-
-

Dla nauczyciela

Autor: Piotr Obolewicz

Przedmiot: Język polski

Temat: Znaczenie Biblii w religii, nauce i kulturze

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1) odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej;

9) rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne (językiem ucznia):

- Porównasz postrzeganie świata przez twórców Biblii oraz współczesnych nam ludzi.
- Omówisz znaczenie Biblii w religii, nauce i kulturze.
- Wyjaśnisz wpływ Biblii na różne dziedziny życia.

Cele operacyjne. Uczeń:

- wyjaśnia, czym jest stylizacja biblijna;
- stosuje w wypowiedzi frazeologizmy biblijne;
- tworzy wypowiedź argumentacyjną.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- z użyciem e-podręcznika;
- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- metoda kosza i walizki;
- burza mózgów;
- przykład intersemiotyczny.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- plakaty z koszem i walizką.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Znaczenie Biblii w religii, nauce i kulturze”. Uczestnicy zajęć zapoznają się z treścią materiału przed lekcją i notują sobie to, co jest dla nich trudne bądź niejasne.
2. Chętni uczniowie przygotowują interpretację utworu poetyckiego Romana Brandtsaettera zamieszczonego w e-materiale: „Biblio, ojczyzno moja...”, wykorzystując wybrane środki artystycznego wyrazu (np. grafika, kolaż, impresja muzyczna, film).

Faza wprowadzająca:

1. Prowadzący wyświetla na tablicy i przybliża uczniom temat zajęć. Następnie prosi uczniów, aby przedstawili, co podczas czytania sprawiło im największą trudność. Jedna osoba może zapisywać te informacje na tablicy. Nauczyciel wyjaśnia uczniom trudne zagadnienia.
2. Nauczyciel inicjuje rozmowę wprowadzającą w temat lekcji.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel zadaje uczniom pytanie związane z tematem lekcji: *Jakie jest kulturowe znaczenie Biblii?*. Następnie informuje uczniów, że będą pracować metodą burzy mózgów i, jeśli to konieczne, wyjaśnia jej zasady. Wyłania także moderatora, który będzie zapisywał pomysły na tablicy, a następnie określa czas wykonania zadania. Uczniowie podają własne propozycje. Każda z nich zostaje zapisana przez moderatora. Po zakończeniu fazy twórczej następuje wspólna weryfikacja pomysłów. Na tablicy zostają tylko te, które się nie powielają i które zostały przez uczniów uznane za właściwe odpowiedzi.
2. Jeżeli przygotowanie uczniów do lekcji jest niewystarczające, nauczyciel prosi o indywidualne zapoznanie się z treścią w sekcji „Przeczytaj”. Każdy uczestnik zajęć podczas cichego czytania wynotowuje najważniejsze kwestie poruszone w tekście. Następnie wybrani uczniowie odczytują na głos swoje notatki.
3. Nauczyciel wyświetla galerię zamieszczoną w sekcji „Przeczytaj”. Wspólnie z uczniami zapoznaje się ze wszystkimi zamieszczonymi tam dziełami.
4. Uczniowie zapoznają się z treścią multimedium w sekcji „Schemat interaktywny”. Następnie dzielą się na dwa zespoły – jeden przygotowuje odpowiedź do polecenia 1, drugi – do polecenia 2. Po wykonanej pracy przedstawiają swoje odpowiedzi. Na zakończenie pracy z multimedium uczniowie tworzą notatkę podsumowującą nową wiedzę.
5. Uczniowie pracują indywidualnie i rozwiązują ćwiczenia nr 1–4. Po wykonaniu zadania nauczyciel wyświetla na tablicy wybrane odpowiedzi i następuje ich omówienie.
6. Uczniowie dobierają się w pary i wykonują ćwiczenia nr 5–8. Następnie konsultują swoje rozwiązania z inną parą uczniów i ustalają jedną wersję odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel zawiesza na tablicy dwa plakaty z narysowanym koszem i walizką. Rozdaje uczniom po dwie karteczki samoprzylepne. Prosi, aby uczniowie zapisali na jednej z nich, przemyślenia, które zabrają z sobą po zajęciach; na drugiej to, czego nie akceptują. Jedna osoba odczytuje zapisy zamieszczone przy walizce i koszu.
2. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Napisz tekst na co najmniej 20 linijek, w którym odniesiesz się do zagadnienia:
Znaczenie Biblii w religii, nauce i kulturze
2. Zinterpretuj wiersz Romana Brandstaettera pt. *Hymn do Biblii*

Materiały pomocnicze:

- *Biblia w malarstwie*, Poznań: Penta, 1992
- *Apokryfy Nowego Testamentu*, red. M. Starowieyski, Warszawa 1980.
- Kazimierz Bukowski, *Biblia a literatura polska*, Warszawa 1990.
- Helen De Borchgrave, *Chrześcijaństwo w sztuce*, H. Andrzejewska (tłum.), Warszawa 2002.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium jako inspirację do przygotowania własnego schematu będącego podsumowaniem wiedzy zdobytej podczas lekcji.